

СЕКЦІЯ XXII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Подольнчук Станіслав Вікторович

ORCID ID: 0000-0001-9088-3342

канд. фіз.-мат. наук, доцент, доцент кафедри образотворчого,
декоративного мистецтва, технологій і безпеки життєдіяльності

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Україна*

Сучасне освітнє та наукове середовище характеризується великим потоком різноманітної інформації, яка потребує ґрунтовного опрацювання. Така інформація широко використовується в освітній та науковій діяльності. Враховуючи великий вплив науково-дослідної роботи як на змістовне наповнення навчальних дисциплін, так і на кваліфікацію викладачів, останнім часом доволі актуальним є питання наукової освіти [3].

Поняття «наукова освіта» є багатогранним, що перетворює його в об'єкт комплексного вивчення з різних позицій [4]. Саме тому формування у вчителів базових компетентностей наукової освіти є важливим завданням, вирішення якого в нових умовах цифрової трансформації освіти доцільно постійно уточнювати та розглядати як сукупність певних умінь, знань та діяльності [1]. У зв'язку з цим важливим стає питання актуалізації змісту наукової освіти з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних тенденцій розвитку науки [2].

В цьому сенсі при підготовці майбутніх учителів особливо актуальним є питання академічної доброчесності, яке фактично має дві складові: ознайомлення з відповідними правилами і нормами та дотримання цих правил і норм у своїй практичній діяльності.

Ознайомлення з основними правилами і нормами академічної доброчесності слід здійснювати як під час вивчення наукознавчих дисциплін, зокрема дисципліни «Основи наукових досліджень», так і під час виконання різноманітних робіт та (або) завдань, які потребують чіткого дотримання цих норм (дипломні роботи, курсові роботи тощо).

Здобувачам вищої освіти слід чітко усвідомити, що відповідно до чинного законодавства академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [5].

Законодавчим документом визначено декілька видів порушення академічної доброчесності, одним з найрозповсюдженіших серед яких є академічний плагіат, тобто оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або

відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [5].

В практичному сенсі під плагіатом зазвичай розуміють умисні дії щодо незаконного привласнення авторства на чужий твір літератури, мистецтва або науки, що тягнуть за собою настання юридичної відповідальності. Це означає, що термін «плагіат» можна застосовувати лише щодо об'єктів авторського права. Стосовно ж інших об'єктів інтелектуальної власності цей термін використовувати не можна.

В освітньому та науковому середовищі академічний плагіат може мати декілька різноманітних форм прояву. Найбільш розповсюдженими серед таких форм є дослівне копіювання частини тексту чужої роботи без належного оформлення цитування; внесення незначних правок у скопійований матеріал (змінене формулювання речень, зміна порядку слів тощо); переписування з Інтернету різноманітних робіт, часто невстановленого походження; завантаження готових робіт (рефератів) з різноманітних сайтів; переклад чужих текстів з іноземної мови на українську без вказівки джерела.

В той же час слід пам'ятати, що загальновідомі факти, знання, положення, закони, концепції; новини, оприлюднені в засобах масової інформації; твори народної творчості; офіційні документи (закони, укази, постанови, державні стандарти тощо), які видані органами державної влади, плагіатом не вважаються.

Порушення академічної доброчесності може також мати інші прояви. Серед них – самоплагіат (оприлюднення власних раніше опублікованих результатів наукових досліджень як нових), фабрикація (вигадування неіснуючих фактів чи емпіричних даних), фальсифікація (свідома заміна отриманих даних з метою обґрунтування власних висновків, які не знайшли експериментального підтвердження).

Серйозною проблемою в академічному середовищі є така форма порушення академічної доброчесності як списування. Вона зазвичай має місце при виконанні різноманітних письмових робіт (письмових екзаменів, контрольних робіт тощо) і полягає у використанні сторонніх джерел інформації, крім дозволених (довідників, таблиць тощо). Слід зазначити, що ця проблема немає однозначного рішення. Серед варіантів подолання такої форми порушення академічної доброчесності – посилення контролю за процесом написання контрольних робіт чи складання екзаменів, застосування сучасних засобів обчислювальної техніки, використання індивідуальних завдань (задач), які не мають прямої відповіді в існуючій навчальній літературі.

Особливістю дотримання норм академічної доброчесності при підготовці майбутніх учителів є те, що такі питання не втрачають своє актуальності і після завершення навчання в закладі вищої освіти. Майбутні вчителі повинні виключити зі своєї практики такі негативні явища, як хабарництво (надання (отримання) учасником освітнього процесу неправомірної вигоди матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі), необ'єктивне оцінювання (свідоме завищення або заниження оцінки), надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання необґрунтованої допомоги чи створення штучних перешкод.

Таким чином, ознайомлення з правилами і нормами академічної доброчесності, унеможливлення або принаймні мінімізації випадків їх порушення є важливою складовою підготовки майбутніх учителів. При цьому не менш важливим є дотримання майбутніми працівниками освітянської галузі цих норм у своїй подальшій практичній діяльності. Все це загалом дозволить забезпечити високі морально-етичні стандарти на всіх етапах організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Бойко М. А. Наукова освіта як основа формування інноваційно компетентності в умовах цифрової трансформації суспільства. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Том 77. №3. С. 1–26.
2. Подолянчук С. В. Актуалізація змісту наукової освіти під час підготовки майбутніх учителів. Інноваційні практики наукової освіти : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. С. 773–779.
3. Подолянчук С. В. Моніторинг наукової діяльності як складова сучасних рейтингових систем. Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 46–48.
4. Поліхун Н. І., Сліпухіна І. А., Чернецький І. С. Наукова освіта як інновація в системі освіти України. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 168. С. 186–189.
5. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року. Відомості Верховної Ради України, 2017, 38-39.